

Петър Кралев

**ПРОТИВОРЕЧИВАТА РОЛЯ НА „АНОНИМНИ АЛКОХОЛИЦИ” В
ТЪРСЕНЕТО НА ТЕРАПЕВТИЧНИ ПОДХОДИ ПРИ ЛЕЧЕНИЕ НА
АЛКОХОЛИЗМА**

История, митология, спекулации и факти

Не можем да говорим за психотерапевтичен подход при алкохолизма, без да се спрем на ролята на „Анонимни Алкохолици” (АА) въпреки техния двойствен статут в американското общество и противоречивото отношение към него. Както от страна на професионално ориентираните лекари, социални работници, психотерапевти и психолози, така и от страна на голяма част от самите алкохолици.

АА е типично американски културен феномен, с влияние, което по размери далече надхвърля проблематиката, свързана с алкохолизма. В основата му заляга една чисто религиозна евангелска доктрина, която по своему се опитва да интегрира малка част от появилата се в началото на двадесети век бихейвиористична психология в САЩ². Мястото му в обществения живот на Америка е уникално. През 2001 г. нашумява случая с Пол Кокс³, който разкрива до каква степен "Анонимни Алкохолици" са си извоювали територия, далече надхвърляща справянето с проблемите на алкохолизма. Пол Кокс е алкохолик, който на сбирка на АА споделя, че е извършил две убийства. Но един от присъстващите алкохолици уведомява полицията и на последвалия процес на 31.07.2001 са призовани за свидетели и други членове на групата. По време на процеса защитата му неколкократно се позовава пред съдията Бриънт на федерална декларация 1999, според която „Анонимни Алкохолици” е религия и голяма част от работата на организацията е свързана с религиозни цели и религиозни услуги. И съдът отхвърля присъдата като основана на недопустимо свидетелство. По-късно Апелативният съд на САЩ все пак

осъжда Кокс за убийство с презумпцията, че признанието е направено малко след сбирката и че това не е сторено пред религиозен съветник или свещеник, т.е. не се нарушавала тайната на изповедта. Считало се, че това е голям пробив в иначе затворената крепост на АА. Но така или иначе през 2003 г. делото достига до Върховен съд на САЩ, пред който обвинението срещу Пол Кокс е отхвърлено още веднъж, той е оправдан и Апелативният съд престава да се занимава с това дали беседите на „Анонимни Алкохолици” са защитени като религиозна реч. Куриозът обаче е, че самата АА твърди, че е духовна, а не религиозна организация. Но „когато Бог иска, той дава!”⁴ - както често повтарял с чувство за хумор пастор Франк Бучман, създателя на така наречената „Оксфордска група” евангелисти, чието учение заимствуват почти изцяло и почти без промени „Анонимни Алкохолици”.

За дата и година на раждане на "Анонимни Алкохолици" в САЩ уж се счита 10. 06. 1935, когато в Акрън, Охайо се срещат двама отчаяни алкохолици - борсовият спекулант от Ню Йорк Уилям Уилсън и лекарят от Акрън, Охайо - Робърт Смит⁵. Но всъщност нещата не са точно така и твърдението не отговаря на истината. Основаването на АА става почти пет години по-късно.

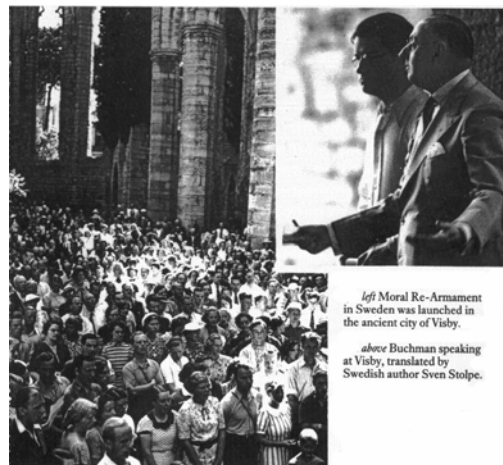
Когато се среща с Боб Смит, Бил Уилсън не пие вече от 5 месеца. Преди това по време на сериозна абстиненция го посещава един стар другар по чашка Ебби Такър, няколко месеца преди това той влязъл в една от така наречените оксфордски групи на Бучман, чийто религиозен плам му помогнал да спре алкохола. Бил У. бил заинтересуван от идеята дипсоманията да се замени с религиомания (Уилям Джеймс⁶) и по-късно в болница в Манхатън, където лежал заради болестта си, под въздействието на някакво психотропно лекарство от беладона го осенило прозрение, че ако поговори с друг алкохолик за проблема му, това ще помогне и на него самия да остане трезвен - поне такава е официалната версия на АА. Чрез Ебби той се свързва с оксфордската група евангелисти в Ню Йорк и със Сам Шумейкър, дясната ръка на пастор Бучман. След срещата си с Ебби Такър Бил започва често да посещава кафетерия „Стюарт” в Ню Йорк, където се събират бучманистите – Ебби, Сам Шумейкър, известния от прословутото писмо на Карл Густав Юнг до Бил -

Роуланд Хазард. Още от тогава, преди срещата му с доктор Боб, епископ Сам Шумейкър му става личен спонсор⁷.

Какво представлява „Оксфордската група“? Началото и е свързано с името на евангелиста Франк Бучман, който ни дава истински пример за един ненормално разраснал се религиозен култ, ехото от който все още се долавя и в съвременната американска политика⁸.

Франк Бучман

Бучман на многобройна сбирка на Оксфордска група в Швейцария

Франк Бучман⁹ е роден през 1878 г. в Пенсилвания, има холандско потекло – заявява го по време на един обяд, даден му от Хайнрих Химлер през 1936 г.¹⁰ Бил ръкоположен за лютерански ministerium на приют за младежи във Филаделфия през 1902 г. Там се замесил в първия от цяла поредица скандали, този бил във връзка с паричните фондове на хосписа. Обиден накрая подал оставка и заминал за Европа. Твърди, че в Англия преживял голяма духовна трансформация по време на някаква беседа на жена-проповедничка в Кесуик. Уж внезапно получил видение за себе си като за еманация без его - сякаш бил ударен от кръста на Христос и напуснал егото си. Чувствал се призван да сподели този опит, затова отишъл в съседния оксфордски университет, където формирал евангелска група от студентски лидери и атлети. Нарекъл я „Задруга на християните от първото столетие“, а след Втората световна война – „Морално превъоръжаване“ (Moral Re-Armament, MRA). Но в историята

остава с популярното название „оксфордска група” заради това, че е създадена и набира най-много сподвижници отначало точно в университета на Оксфорд.

Целта на групата според Бучман е, да се противопостави духовността на грубия материализъм в лицето на работническото, комунистически ориентирано през 20-те и 30-те години на двадесети век, съсловие. Да се противопостави духа срещу философията, свързана с "филията и маслото". Дейността на групата предизвикала в Оксфорд сериозни сблъсъци между нейни симпатизанти, предимно студенти, и работнически, профсъюзни организации. По време на преподавателската си дейност по лично богословие в Оксфорд, а после в Принстън и Харвард в САЩ Франк Бучман се замесил в 2-3 шумни скандали с хомосексуален привкус.¹¹ По-късно, вече като утвърден гуру, запазил склонността си да се появява на публични места и приеми, обграден от дузина добре облечени млади момчета, които водел навсякъде. За 20 години успява да сформира многобройни групи на "Задруга на християните от първото столетие" в почти всички големи държави в Европа, в САЩ, Канада и Австралия, дори в Китай, където било пълно с евангелистки мисионери. Организацията му е невероятно богата, тъй като много умело успява да вмъкне в учението си и съвременните заможни индустриалци, чрез чиято помощ уж се осъществява Божието царство на земята.

През 30-те години на миналия век Бучман се забъркал с Освалд Мозли, бащата на британския фашизъм, който също концентрира голяма част от дейността си в Оксфорд. През 1936 г. дава голямо интервю в "American Magazine", в което прави просторна апология на фашизма¹². Говори, че фашистките диктатури дават безконечни възможности да се преобрази света и да се постави под контрола на Бог. Чрез човек като Хитлер Бог може да управлява нациите и да реши всеки проблем буквално за една нощ. Ако Хитлер се остави в ръцете на Бог, това означава мир за света. Фашистката диктатура е диктатура на Бог. Подобни изяви, както и заиграването му с шефа на SS Хайнрих Химлер, (вече се знае достатъчно за окултните основи на Третия Райх), на чиито приеми в Германия понякога Бучман присъствал, сричат по-

късно част от авторитета на организацията му и стават причина да смени името и на „Морално превъоръжаване” след започването на Втората световна война¹³.

Но да се върнем на главното – религиозната доктрина на Оксфордската група, превърнала се и в духовна програма на „Анонимни Алкохолици”. В основата и е твърдението на Бучман, че повечето хора на тоя свят се намират в безстрашен контакт с греха и падението през цялото си лично време. Щастието е възможно тук на земята и Бог би ни дал всичко, включително и богатство. Но само ако човек се промени и израсне духовно – единствено чрез живота с вярата и във вярата. Необходимо е да се предадем и да се оставим в ръцете на Бога, без да се съпротивляваме. Да поставим началото на ново съществуване, управлявано от Бог. Средство за това са молитвите, изповедите и саможертвата, всички други пътища са безнравствени. Необходима е пълна инвентаризация на греховете ни, те трябва да се изровят до дъно от миналото и да се признаят, за да ги откъсне човек от себе си и да ги контролира. Времето ни е кратко, затова е необходимо да се обърнем с лице към Христос и да приемем четирите му стандарта: любов, честност, безкористност и чистота. Това е практическият път. Ако всеки човек бъде преобразен, Бог ще може да преустрои света. Защото всички социални проблеми са само грехове - човешките проблеми не са икономически, а нравствени. Лечението от тях става, като се оставим изцяло в ръцете на Бог. Можем дори да имаме личен контакт с Бога. Самопожертвованията става единствено чрез съзнанието за собственото падение (дъното) и чувството за вина. Защото всеки е бил побеждаван от греховете и желанията си, както и от неспособността си да ги управлява, а заедно с тях и от неспособността да управлява собствения си живот. Затова да се предадем в ръцете на братството е шанс. Духовно израстване без честност е невъзможно. Необходимо е и да потърсим прошка за сторените грехове¹⁴. (Тук Бучман често обичал да сочи себе си за пример: как докато бил в Англия, поискал прошка в писмо от шестимата членове на настоятелството на хосписа във Филадельфия, с които се скарал. Винаги подчертавал, че никой не му отговорил. Оказва се обаче, че един от

получателите на писмата пази своето, но не бил в състояние да му отговори, просто защото Бучман не оставил никакъв адрес...).

Свиване на егото или излизане от егото – подобно на самия Бучман! Така всички ще се върнат към изконната простота на първите християни. И тъй, докато се възцари на земята диктатурата на Бог - с последното Бучман успява да уплаши всички американски църкви. (По-късно Бил Уилсън също ще говори често за диктатури. Твърди например, че АА има всички преимущества на съвременна диктатура.)

Как би могло да се случи на практика всичко, което проповядва Бучман? Чрез пълно отдаване на общността. И на Спонсора! За по-лесно адаптиране на всеки новоприет член, към него се прикрепя Спонсор - достатъчно успял член на групата, който ръководи постъпките и живота му, докато прецени, че е постигнат крайния резултат: пълното отдаване на живота в ръцете на Бога и скъсване с миналото. Спонсорът го поощрява, намира му работа, ако е необходимо. Помага му в трудни моменти или в период на криза, примерно при инвентаризирането на греховете, награждава го за успехите финансово, а понякога - ако е перспективен - дори с кола и къща. Освен това му дава личен пример и споделя за своите собствени грехове и за собственото си падение, за да бъде спечелено по-бързо доверието на новодошлия. Но и санкционира, когато се налага, възлага задачи, изпитва вярата, твърдо следи да няма отклонения. Ако ги забележи, се намесват и други членове на организацията, които оказват силен натиск върху новодошлия – и така, докато той се откъсне напълно от предишното си съществуване и остави изцяло живота си на разположение на групата. Дори съществували напечатани инструкции за това, как да се извличат признания за грехове от новопостъпилите членове. Прави се разчет на всичко в ежедневието: време за сън, действия по време на почивка, време за ритуали, работа през отпуската, изобщо цялостна обработка с цел заличаване на индивидуалността. Вътрешният кръг на Оксфордската група представлява малко общество от хора, считащи се и считани за посветени. Те живеят в разкош, който малцина могат да си позволят. Бучман нарича общността си "хирурзи на душата" и "превключватели на духа"¹⁵.

В цялото това съдържание няма кой знае колко нови идеи, то е типично за повечето големи секти, възникнали през първата половина на 20 век в САЩ и засилили дейността си по време на Голямата депресия. С тази разлика, че например в църквата на сциентолозите думата „грех“ е заменена с „енграма“ – човек е прорасъл с енграми от това или от минало съществуване и те управляват живота му¹⁶.

В новите култове прави впечатление най-вече развитието във визията на гуруто. Той вече не е потънал в екстаз, дрипав отшелник с брада до кръста, бичуващ публично себе си, а модерен, комбинативен и преуспяващ човек – богат, с кадилак в гаража (Ошо имал 80 кадилака), живеещ в разкош и обграден с богати хора. Франк Бучман, Роналд Хъбард, Дейвид Бърг. „Защо да не живеея в шикозни хотели, пита с ирония Бучман, да не би Бог да не е милионер!“ Или: „Добрата храна и добрата религия вървят ръка за ръка“. Самото обещание вече е не да се постигне блажен живот в отвъдното, а богатство и добро положение долу на земята, което всъщност прави идеите на Бучман привлекателни. „Когато Бог иска – заявява Бучман – той обезпечава“. И гуруто е олицетворение на успеха. Главната му квартира в САЩ е най-скъпия хотел на Ню Йорк – „Уелдорф-Астория“, в Лондон – шикозния Mayfaire Hotel. Там отсядал с 40-50 показно олицетворяващи успеха привърженици, а за презокеанските си пътувания наемал цяло крило с най-скъпите първокласни апартаменти на „Queen Mary“.

И още едно заиграване, тоя път с богатите хора, което до голяма степен обяснява огромните средства, с които разполага сектата. Прави го и с Хенри Форд (макар че той не му обръща внимание), и с Харви Файед: „Можем да променим богатия човек, защото той самият иска да бъде променен. Самите ние градим система, в която всеки да забогатява и да има достатъчно. Бог има желание да влезе в контакт с богатите и силни хора, управляващи света, и чрез тях да осъществява волята си. Няма световни лидери във втора класа“. Един от сподвижниците на групата, Джефри Уилямсън, си спомня за случай, когато настоятелно са искали три милиона швейцарски франка от един от богатите членове – и то веднага, без отсрочка. Един милион за закупуване на хотела

„Mountain House” в Швейцария за сбирки на богати последователи на сектата, един милион за откриването на „Ложата на добрия път” в Англия, и един милион за снимането на рекламен филм за ложата.

Спрях се толкова подробно на този момент, защото не открих нито един български или руски информационен източник, който да го разяснява. Включително и лекари, и психолози, които се опитват да подпомогнат създаването на групи на анонимни алкохолици, а и самите болни не са наясно с произхода на философията на АА, счита се, че тя е почти изцяло дело на болни от алкохолизъм хора, което освен че не е вярно, я превръща в догма. Защото от това следва изводът: че ето, болните, създали такава уникална духовна система, подпомагаща спасението на събратята им, са единствените, които могат задълбочено да разберат кое е добре за тях и кое не. Комичният вариант в стил „Монти Пайтън” на подобно твърдение би било съждението: „Да, сливиците ми са възпалени и много болят. Но ще оставя да ми оперира сливиците единствено хирург, боледувал от сливици, който сам е бил опериран от сливици!...”

Робърт Смит (Доктор Боб) се присъединява към крилото на Оксфордската група в Акрън през 1933 г. Главната причина за влизането му в сектата е, че тя има установена практика за работа с алкохолици. Това става, след като преподобният Франк Бучман започва духовен кръстоносен поход в града. Големите събрания, митингите, наемането на зали и вечерните площадни изяви на силно електрическо осветление и пред микрофони на бучманистите са нова и впечатляваща религиозна реклама за града. Те били финансирани от производителя на гуми Харви Файерстоун, чийто син също е алкохолик, който успява да се задържи за няколко месеца трезвен благодарение на тамошната оксфордска група. От благодарност бащата става невероятно щедър. Като цяло дейността за духовно обновление на бучманистите в Акрън също като в Оксфорд се превръща във форма на конфронтация с набиращия сили съюз на работническата промишленост в града, изповядващ материалистични идеи (и тук проблема с филията и маслото).

След срещата си с Ебби Такър, за която споменахме, Бил Уилсън се присъединява към нийоркската група на Бучман - срещата му с доктор Боб Смит е подготвена в Ню Йорк преди заминаването му за Акрън от сподвижници на евангелистите, макар че версията на АА и тук е съвсем различна.

Та значи Бил отива през пролетта на 1935 г. в Акрън уж по бизнес дела. Там му се допива, свързва се с пастор Уолтър Танкс по телефона от Mayflower Hotel и започва усилено да търси някой алкохолик, с когото да си поговори. Това е официалната версия, така е и филмирана. Обаче самият пастор Уолтър Танкс, на когото се обажда, е един от съучредителите на оксфордската група в Акрън, той пък го насочва към Хенриета Сийбърлинг, която също е активист на евангелистите, тя от своя страна го насочва към доктор Боб, който е алкохолик-член на сектата. Много дълга става редичката от евангелисти, за да е случайна...

Има и още един любопитен факт, който макар и дребен има отношение към истината: в спомените си Бил разказва, как докато бил в алкохолна криза в Mayerflower Hotel в Акрън, се разхождал нервно назад-напред между бара и фойето, преди да вдигне телефона и да потърси някой алкохолик за разговор. Тази сцена я има и във филма "My Name Is Bill W." Обаче се оказва, че барът е на втория етаж на хотела, а фойето просто не дава възможност за разходки, там съществува само един тесен коридор между рецепцията и външния вход на хотела.

Още едно разминаване, повод за размисъл относно това, какво всъщност се е случило!

Във всеки случай Бил се задържа дълго в Акрън по покана на Хенриета, съпругата на доктор Боб, която вижда, че присъствието на Бил влияе благотворно върху съпруга и, като по някакъв начин му помага да не пие – макар че по-късно тя се разочарова от него. Двамата с доктор Боб стават официални работници на Оксфордската група и започват откровено да сформират крило от алкохолици към нея. Историята и тук се разминава с официалната информация: двамата започват да приемат алкохолици на работа

за евангелистите, а не да създават АА. По-късно крилото става известно като „алкохолната клонка” на оксфордското движение.

*Уилям Грифит Уилсън
Бил У.*

Робърт Смит (Д-р Боб)

И тук възниква важният въпрос: защо точно Оксфордската група? Сюзън Чийвър, авторка на нашумялата биография на Бил Уилсън „Казвам се Бил У.” (My Name Is Bill W), се опитва да даде своеобразен, малко романтичен отговор на този въпрос ¹⁷. Тя прекарала доста време в щата Върмонт, където е роден Бил Уилсън. Доктор Боб също е от Върмонт. Според нея много културни и психологически нишки, отвели двамата до „Оксфордската група”, а по-късно и до „Анонимни Алкохолици”, започват от там. Там според нея все още са близо един до друг „тези раздалечени другаде брегове на религия, мистика и трансцендентализъм”. Това е мястото, където и до днес се изповядва мистичната философия на Дейвид Торо и Ралф Емерсън. „Бог, така както го разбираме” е идеал на вярата при Торо. Там, във Върмонт, в Ню Хемпшир, в провинциите около Ню Йорк хората още имат различни видове богове – калвинистки, пуритански, католически. И много трансцендентализъм, което е типично и за „Стъпките”. Свят, все още потънал в свръхестественото, в който цари необуздан спиритуализъм – дори образованието на децата е базирано на спиритуализма. Границата между живите и мъртвите не винаги е ясна, а движението за трезвост играе критична роля. В „Историята на Бил” ¹⁸, Бил Уилсън си спомня същото: „Открай време вярвах в Сила по-висша от мен... аз не се съмнявах, че в основата на мирозданието има таен смисъл и ритъм.” И

доктор Боб пише за тоя осеян с множество църквички и християнско усърдие свят на детството си, в който никой не гледа с добро око на пиячите¹⁹. По-късно Бил Уилсън обявява, че съпричастността на "Анонимни Алкохолици" с окултизма е обширна.

Всичко това обяснява, макар и само донякъде, привлекателната сила, която има за основоположниците на АА доктрината на Бучман – директен контакт с Бога, живот чрез вярата, отсъствие на догматични църковни ритуали, което е толкова близко до пуританското светоусещане. Спиритуализъм, медитация и молитви, братство между всички хора без църковни йерархии, духовност, неизискваща бедност и отшелничество, прошка след падението и греха – нещо особено актуално в психологически план след житейския срив и алкохолните ексцесии. И за Бил, и за Боб тази картинка е много близка до света на детството. Но освен всичко друго Бил е и успял на времето бизнесмен, биографката му твърди, че е изобретател и на маркетинговото проучване в бизнеса²⁰, а доктрината на Бучман обещава материални успехи и благополучие приживе, той явно надушва и тук нишката на успеха. В крайна сметка епископ Сам Шумейкър, помощника на Бучман, който е и спонсор на Бил при навлизането му в сектата, е също богат и успял човек. Той го окуражава в ред писма с твърдението, че точно спиритуалистичните видения са път към Бога за много прегрешили хора.

По-нататък, както споменах, събитията вървят към набиране на членове-алкохолици за оксфордската група - в сектата, по-късно и в самата АА, има желязна практика за това - което продължава две години в Ню-Йорк и четири години в Акрън. Известна е историята с обикалянето по болниците в Акрън на Бил и Боб да търсят хора, с които да работят и да ги привличат към сектата – връзките на Робърт Смит като лекар с голяма част от болничния персонал помага да установят по-лесно връзки с лекуваните алкохолици. Никой от двамата и никой от новопосветените алкохолици по онова време нямал желание да създава самостоятелна организация, затова отбелязването на 1935 г. като начало на АА е погрешно.

Отначало било любопитно за по-влиятелните членове на Оксфордската група да наблюдават работата им. По-късно видели, че особена полза от това да набират за организацията си алкохолици няма - с изключение на сина на милионера Файерстоун. Привлечените алкохолици били бедни хора, с постоянни рецидиви на болестта, често пъти неуправляеми, с почти нулев шанс да променят нещо в живота си към по-добро, не били хора, които да са в състояние да донесат някаква финансова полза за организацията, както били задължени останалите членове. Те по-скоро работели против авторитета на сектата, чийто идеал бил духовното възкресение и материалното преуспяване след това. И тъй като целта на организацията била да печели, в крайна сметка принудили Бил Уилсън да напусне групата през 1937 г. За тоя труден момент пише Робърт Томсън, сътрудник на Бил почти 12 години. Епископ Сам Шумейкър, спонсор и духовен наставник на Бил, прекратява внезапно взаимоотношенията си с него. Същото прави и Франк Бучман. Доктор Боб напуска Оксфордската група през 1939 г.²¹ Но в първите издания на "Анонимни Алкохолици" няма нито ред за всичко това...

Бил изпаднал в криза, тежко преживели момента и останалите алкохолици около Ню Йорк, изолирани по един или друг начин от сектата. При все това с общи усилия през 1939 г. завършват "Анонимни Алкохолици" (Big Book), основната книга на движението, която претърпява досега четири различни издания и Бил заминава да регистрира и да занесе в печатница изданието. Но въпреки общата работа и въпреки предварителните договорености, се случва нещо друго - Бил регистрира Big Book единствено на свое име, присвоява си авторските права, и доста време живее от тях, което пък предизвиква първото жестоко разцепление в АА. Въпросът за авторството и авторските права се превърнал в шумен скандал и бил дълго време спорен. По онова време в Охайо, Кливланд и Ню Йорк има около стотина души алкохолици, членуващи в новото движение, така се нарича и корпорацията, която е трябвало да притежава авторските права над книгата: „A corporation Of The One Hundred Men". Те е хората, които са написали сами личните си истории, и редакторите. Бил е автор единствено на дългото си жизнеописание в книгата, напечатано от

Рут Хок. Главата за Ебби, с която се захваща, била толкова зле написана, че един журналист, Джо Уорт, от New York Magazine я преписва изцяло, после я редактира. Затова и нашият човек бил изолиран по-късно от новата компанията на АА, Work Publishing Inc., колкото и да протестирал, че е най-важния човек в братството.

В книгата няма и дума за истинската ранна история на АА, която накратко се опитам да изложа, нито за ролята на Франк Бучман и „Оксфордската група”. По-късно в посмъртното издание на последната му книга „Езикът на сърцето” през 1988 г. Бил Уилсън официално признава, че основната програма на АА „Дванадесет стъпки – Дванадесет традиции” е плод на евангелската теология на Бучман и „Задругата на християните от първото столетие”²². Но по това време вече са се появили много изследвания по темата и истината отдавна е излязла наяве.

Бил Уилсън пише „Дванадесет стъпки” през декември, 1938 г., те представляват отделни части на една програма – познатите ни дванадесет разгърнати постулата с правила за живот и норми за поведение, прилагането на които би следвало да обезпечи дългогодишната трезвеност на алкохолиците. И те по смисъл, а на много места почти дословно са взети от теологията на Бучман. С тази разлика, че при евангелистите от оксфордската група са шест. В крайна сметка Бил Уилсън оставя всичко от тези шест принципа на Бучман - дори в преамбюла към „Първа стъпка”, с която започва Програмата на АА, е заменена единствено думата „грях”, с думата „алкохол”. **„Признахме, че сме безпомощни пред греха – че животът ни е станал неуправляем”** на Бучман става: **„Признахме, че сме безпомощни пред алкохола – че животът ни е станал неуправляем”**. От 6 Бил ги прави 12, единствено, „за да не намират алкохолиците вратички, през които да шават.”(that these drunks can't wiggle out of). Когато ги представил пред ранните членове на АА, те били готови да го разкъсат – по думите на Робърт Томсън – предполагайки с основание, че силно догматичната религиозност на програмата ще отблъсне много алкохолици, на които иначе би могла да помогне. Бил отива на компромис , дори премахва

думата „Бог” от преамбюла на Втора стъпка и я заменя със ”сила по-висша от нас”. След излизането на Big Book много членове се оплакват, че не получават никакъв духовен опит или подобрене, след като са работили усърдно по стъпка 12, в следствие на което изразът "духовен опит" в преамбюла и бил заменен с по-мъгливото "духовно пробуждане".

По същество навсякъде старото евангелско съдържание се запазва, но вместо за грехове се говори за алкохолизъм, вместо за падение и вина се говори за дъно. Иначе си остават и идеите за предаването на живота в ръцете на Бога, както го разбираме (последното е от Торо), и инвентаризацията на греховете, и духовното изцеление с компенсацията за нанесените щети, молитвата и медитацията като метод, и идеята по-опитните членове да набират нови алкохолици за групата - като мистична помощ за самите себе си. И спонсорите като подкрепящи и твърдо насочващи фигури, и възможността за щастие и богатство на тоя свят, а не в отвъдния, поправянето на стореното зло, прошката, саможертвата и пр. Почти никъде няма нищо ново. Добавена е само „Молитва на спокойствието”, чийто автор е един от водещите богослови в САЩ по онова време Райнхолд Нейбър, който също имал отношения с оксфордското движение и с Бил Уилсън – макар че по-късно критикува Бучман заради флирта му с богатите хора. През 1940 г. Джон Рокфелер Младши дава голяма вечеря в Union Club в Ню Йорк в чест на „Анонимни Алкохолици”, която е шумно отразена в пресата. След което членската маса на движението започва да расте лавинообразно – поне в началото.

А Бил Уилсън се заема със спиритуалистични сеанси и викане на духове в дома си в Stepping Stones да доказва, че има връзка с духовен наставник (Свети Бонифаций, апостол на Англия и Бавария), който заедно с други призраци му диктувал от отвъдния свят, докато пишел "Анонимни Алкохолици" и "Дванадесет стъпки"²³. Дори в някои свои писма до отец Ед Доулинг, който го предупреждава, че отива твърде далече, нарича тия контакти "призрачния бизнес", По време на викането на духове в дома му понякога присъствали и някои от хората, работещи за Рокфелер, които живеели наблизо - от там и връзката, довела до прословутата вечеря в Union Club, по време на която Джон

Рокфелер купува 400 екземпляра на „Анонимни Алкохолици”. Изобщо уроците на оксфордските евангелисти са попаднали на добра почва.

Бил Уилсън умира през януари 1971 г. от емфизем – стиснал здраво накрая нишката на успеха и славата, за които цял живот е мечтал. Сюзън Чийвър била потресена, защото прочела в болничния му картон, че на три пъти преди смъртта си помолил за чаша уиски, за да сгрее кръвта си²⁴. Спорно е, дали са му дали.

Не можем еднозначно да оценяваме дейността и ролята на "Анонимни Алкохолици" при формиране на психотерапевтичните подходи изобщо спрямо алкохолизма. Вярно е, че програмата им е пълна с теология, но пък ако се опитаме да разберем какво е отношението към алкохолизма през двайсетте и трийсетте години на двадесети век, ще видим, че подобен, едва ли не богословски подход не е толкова учудващ и необичаен. Отношението към алкохолиците на онова време е отношение към деградирани хора, т.е. там където би следвало да има нозология и диагноза, срещаме моралната щампа „пропаднал, потънал в грехове човек”. Алкохолизмът е признат официално за психично заболяване в САЩ едва през 1954 г. И не е учудващо, че срещу отрицателното морално категоризиране на едно иначе тежко психично разстройство се противопоставят морални и религиозни средства за изцеление. И то с благословията на официалната медицина²⁵. Към това има отношение и неадекватния отговор на психиатрията и липсата на достатъчно изследвания върху алкохолизма и зависимостите като цяло. Неуспехите на психоаналитичния подход, а по-късно и масовото предписване на транквилизатори през 60-те години на миналия век при лечението само увеличаха недоверието към медицината²⁶.

От „Анонимни Алкохолици” започват няколко важни за психотерапевтичните подходи на зависимостите неща.

1. От АА тръгват и се развиват първите интеракционни групи за самопомощ, в които хората могат свободно да разговарят по един много тежък проблем, без да бъдат укорявани или обиждани. В този тип интеракционни

групи се изграждат правила за взаимоотношения в групата и регламент на сбирките, които и до ден днешен са валидни и за други групи за самопомощ, с различен тип проблематика. Те са записани в така наречените „Дванадесет традиции”²⁷ в програмата на АА.

2. Насочва се вниманието на участниците и към личния самоанализ. Към анализирането на конкретни прояви на негативни емоции като гняв, ревност, омраза, самосъжаление в контекста на собствения живот и връзката на тези състояния с употребата на алкохол и саморазрушителното поведение.

3. Върви се стъпка по стъпка към вътрешната промяна, необходима за всяка психотерапия, за която се счита, че би обезпечила дълготрайна ремисия. Доколко това е успешно, е друг въпрос.

4. Тук вече допираме до бихейвиоризма. Формира се определен тип устойчиво поведение, базирано на вътрешна самодисциплина и нови етични норми, без да се губи време в прекалено задълбочаване в интрапсихичните явления. Търси се онова, което бихейвиористите наричат "стимул на средата". Новодошлите се учат да подражават на трезвите вече алкохолици, когато ги има. Започват да се идентифицират с тях и да се опитват да формират печелившо поведение. Т.е. комуникация и изграждане на взаимоотношения в началния период само с непиещи хора, по възможност също алкохолици, успяващи да пазят трезвостта си.

5. Всичко това става възможно заради другата голяма заслуга в която участват наред със създателите на модела „Минесота” и „Анонимни Алкохолици”. **От разбирането, че алкохолиците са лоши хора, за първи път се изгражда нова теза - че алкохолиците са болни хора.** Това, освен на психолога Дан Андерсън, е заслуга и на Бил Уилсън, и на АА. Няма безсилие на волята, има наличие на болестно състояние, което не би могло да се управлява чрез воля. Затова един алкохолик не е виновен за нещата, които извършва пиян (Ако е алкохолик!). Но носи отговорност за лечението си, ако не желае да попадне в затвора²⁸. Движението успява да обърне общественото мнение спрямо проблема, благодарение на него започват да се създават

първите хосписи за бездомни алкохолици в САЩ, променя се законодателството.

Много е интересно развитието на идеята за анонимност в движението, което пак е свързано с някои от основните правила на работата в психотерапевтичната група. Повечето от първите членове на АА виждали в анонимността единствено средство за безопасност. И в желанието си да се предпазят, стигали до комично поведение – снимката по-долу на маскирани алкохолици от АА по време на сбирка говори добре за малко детинската игра на потайност.

Постепенно идеята придобива по-философски измерения. Анонимността се превръща в начин на взаимоотношения в групата. Единственото важно нещо за всеки член е, че е алкохолик. В групата той няма биография, няма социален статус, няма привилегии, няма професия, дори няма име - там той е никой (една гола душа) подобно на средновековните творци, неоставящи нищо друго освен инициали по произведенията си. Идеята е пак на Бучман – да се свие егото. Но този път чрез принципа на анонимността, което е и новото. Макар че в случая не става дума за психологическия смисъл на понятието „его“, а за един разговорно-популярен, който се използва на сбирките. Тоя тип его не е „аз-образ“, абсурдно е да се твърди, че аз-образът (self) може да се свива. Тук става дума за черти като гордост, надменност, тщеславие и пр., от които се считало, че страда всеки алкохолик. Разбира се, подобна стереотипизация и подобно

обобщение не е вярно, а подобен подход води след себе си опасност от подтискане на индивидуалността, както е в повечето секти. Но лично на мен ми се струва, че "Анонимни алкохолици" – поне извън САЩ - нямат кой знае колко възможности за подобно въздействие. В крайна сметка, всеки нещастник, който е решил да заличи индивидуалността си, има поне десет различни начина да го направи.

Моделът, който предлагат „Анонимни Алкохолици”, е модел на пълния отказ от алкохол. Счита се, че дори и с години да не пие, един алкохолик не би могъл да постигне след това контролирано пиене. Счита се, че веднъж алкохолик – това означава алкохолик за цял живот. Цялата дейност на АА е насочена към това, да се задържи тая форма на ремисия, без да се нарушава от случаен контакт с алкохола – по време на празненство, след силен афект, преумора и пр.

Ако използваме понятийния апарат на неорайхианската психология, една група на анонимни алкохолици на първо място си поставя за цел да задоволи най-важните психологични потребности, за които споменах в предишните глави:

1. Потребността от принадлежност

2. Потребността от утвърждаване.

Не всяка психотерапевтична група създава усещане за принадлежност. Тежкия проблем с алкохола би трябвало да сближи хората, те да се чувстват приети и сигурни, в някаква степен и в безопасност в групата. Създават се приятелства, участниците започват да се търсят извън сбирките. Далече съм от мисълта да идеализирам нещата в АА, но малка част от алкохолиците там наистина успяват да запазят ремисията си благодарение на групата по принадлежност. Както навсякъде в подобни групи, това зависи от качеството на хората, които във връзка с проблема си се оказват заедно на едно и също място по едно и също време.

И още нещо важно: в главата, посветена на оралния характер се опитам да аргументирам теза за общата склонност към зависимост при голяма част у алкохолиците. Понякога групите на АА спомагат за нещо може би шокиращо

повечето здрави хора, но все пак достатъчно здравословно за хора, които нямат кой знае какъв избор. Заменяне на зависимостта от алкохола със зависимост от групата, затова стана дума и във втора глава. Голяма част от алкохолиците в АА продължават да посещават сбирки много години – три, пет, десет, цял живот - след като са престанали да употребяват алкохол. Или заменяне на дипсоманията с религиомания, за която пише Уилям Джеймс във „Вариации на религиозното чувство” през 1902 г. Бил Уилсън добре познава тази книга. И в двата случая наблюдаваме проява на **общата склонност към вкопчване** на зависимия. Но в последния случай тя му помага някак да живее, без да пие. В крайна сметка, както твърдо заявява и Бил Уилсън: "Програмата има за цел да ви помогне да останете трезвен. Нищо друго. Не да станете добър човек - забравете това!"²⁹

Започнах тази глава с двойственото отношение към "Анонимни Алкохолици" в САЩ. Без да се отрича ролята на АА в терапията на алкохолизма, към настоящия момент движението все повече започва да се превръща в пречка за изследванията на зависимостите и за сериозната психотерапия – още повече, че то стана основа за възникване на най-различни модели на анонимни организации – „Анонимни Наркомани”, „Анонимни Пряждащи”, „Анонимни Зависими от Хазарта, „Анонимни Зависими от Секса” и пр. Всички те по своему адаптират програмата "Дванадесет стъпки” към своята патологична проблематика. Създават се така наречените „АА експерти на вярата”, които са вече поколения и които са въоръжени с бедните познания отпреди 75 години, от времето на д-р Силкуърт и д-р Хари Тибу. Самите „Дванадесет Традиции” помагат чрез консерватизма си да се формира отношение на неприязън към психологията и медицината, изобщо към професионализма. „Запази го просто!” е една рамка, в която спонсорите често пъти откъсват новоприетите членове от всичко ново, което се знае за зависимостите. Ситуацията напомня много на тая в някои религиозни групи, където се стига до смърт след отказа да се получи медицинска помощ от болни хора заради предубеждения и недоверие в медицината. Макар че Бил Уилсън и

основоположниците са били против тоя фанатизъм. През 1950 г. Бил признава в реч пред Медицинската асоциация на САЩ, че има нужда от алтернативна терапия и заявява желание да сътрудничи. Негово дело например е обширната реклама на витамин В complex. Самият той провежда дълго медикаментозно лечение по време на прословутата си единадесетгодишна депресия, за която споменава често. Заедно с писателя Олдъс Хъксли, с когото са приятели, експериментират с халюциногена LSD като форма на психотерапия, дори опитва да го наложи в „Анонимни Алкохолици”, но това не се приема.

Но, както без всякакви илюзии заключва Албърт Елис, АА още дълго ще останат в бизнеса с алкохолизма. Просто защото притежават много силни административни лостове за натиск – и върху медицинската общественост, и върху законодателството. Най-важните обществено организации, свързани с борбата против зависимостите в САЩ, са в техни ръце, колкото и да твърди движението, че не се намесва в работата на други организации. Например ASAM („Американската Асоциация по Медицина на Зависимостите”) е фронтова организация на АА, президентът и, д-р Талбът управлява същевременно клиника за възстановяване на алкохолици, чиито средства се движат от ASAM, там се обучават лекари и друг медицински персонал, които да работят с алкохолици и наркозависими по програмите на АА въпреки професионалната си подготовка. През 1999 г. д-р Талбът като президент на ASAM, а и самата организация са осъдени за злоупотреби от 1.3 млн. долара заради използване на служебно положение, мошеничество и лъжливи диагнози „алкохолна зависимост”, поставяни на здрави пациенти.

През 1950 г. е създадена NCA, национален съвет по алкохолизъм – основана е от Марти Ман, първата жена, останала трезва в АА, нейна е главата в Голямата Книга „Жените също страдат”. Тя създава NCA с оглед нуждата от реклама за АА, а д-р Тибу, личният психиатър на Бил Уилсън и става президент. Когато NCA се превръща в NCADD (Национален съвет по алкохолизъм и наркотични зависимости), Тибу оглавява повечето програми за лечение, които на практика пак са АА програми, т.е. придобива монопол да изказва най-важното становище на психиатър кое в САЩ е най-добро за

алкохолиците. Което пък обяснява суперлативите му за АА на последната страница на Big Book. Така че АА наистина остават в бизнеса.

Успеваемост на „Анонимни Алкохолици”. Митология и факти

Цялата тая историческа справка не би имала друг, освен чисто познавателен смисъл, ако не се засегне в крайна сметка въпросът, до каква степен програмата на АА работи и доколко групите на АА са ефикасни. Както всяка общност, която се осланя на определена свръхестествена теология, в „АА” се счита, че вярванията и доктрината на братството са най-верният и най-безотказен път към спасението за тези, които са решили да го следват. Използвам съзнателно клишето „път към спасението”, то е изцяло в руслото на мистичната концепция за алкохолизма.

Дали обаче подобни твърдения са достоверни? За съжаление и тук, ако трябва да получим отговор на въпроса, какъв процент и колко от хората, преминали през „Анонимни Алкохолици” успяват да запазят трезвостта си, ще трябва да се задоволим само с твърдения, тъй като всички опити да се създадат групи за контролирано изследване на успеваемостта на програмата с оглед получаване на статистически достоверни данни от АА групите, досега са претърпели провал. В това отношение съществува огромен недостиг на научни изследвания, и то поради затворената структура на АА групите, недопускащи намеса на специалисти³⁰. Всъщност има един съвместен опит за изследване в САЩ от 1993 г., който се е провалил, той се посочва навсякъде. Цитирам заключенията на авторите по главния медицински секретар на фондация „Хейзълдън”, която е най-важният научен защитник на „Анонимни Алкохолици” за момента - от там тръгва и проектът „Минесота”:
"Изследването на АА беше най-вече предекспериментален проект. При реализирането на проекта АА не успя да използва инструментариум за установяване на надеждност. Нямаше го обичайния опит поне заради валидността на експеримента да се проверят получените съобщения, неадекватно се оценяваше субективната природа на алкохолния проблем в изследването. Недостатъчно бяха представени демографските

характеристики на обекта, имаше опит да се вкарат непредставително голямо количество хора на средна възраст и нетипично малко количество жени..." (Emric, Tonigan, Montgomery Little, 1993)³¹

Не мога да преценя валидността на това изследване за днешния ден. Фондация „Хейзълдън“ го оспорва. Тя посочва друг изследователски проект MATCH от преди години. Доколкото разбрах, една от целите му е да докаже ефективността на АА. За набора от средства, критериите, демографските особености и контролираните извадки на новия проект не намерих данни и не са ми ясни.

Но да не се отклонявам. Нека вземем базовото твърдение от „Анонимни Алкохолици“: „Рядко някой, който е следвал програмата съвестно, се е провалил, с изключение на няколко неудачници, които са конституционно неспособни да бъдат честни със себе си...“. Т.е. ако пропиеш, значи не си честен към себе си, не следваш съвестно програмата и не вярваш достатъчно в Бог, дори и да си болен човек!... Хайде де! Нали все пак говорим за болест! Подобни нелепи аргументи, неотчитащи психическото състояние и житейската реалност на пропилия, които го вкарват в капана на вината, могат да го доведат и до самоубийство.

На първо място нека посочим, че всяко заболяване има неочаквани спонтанни ремисии в различен процент – отнася се дори за онкологичните заболявания, макар че там процентът на внезапни оздравявания е нисък, около 5%. Според изследвания на Харвардския Медицински Университет, нормата за спонтанна дългогодишна ремисия без помощта на лекарства и без лечение на алкохолиците е по средата - около 50 %. Но нека отбележим, че „цялостно“ спонтанно оздравяване има при около 10 %.³² В интервю след едногодишна ремисия 57 % от тези самостоятелно отказали пиенето алкохолици заявяват, че са го направили, защото са преценили, че алкохолът е лош за тях, 29 % - че имат здравословни проблеми вследствие на пиенето, както и след нещастни инциденти. Другите твърдят, че просто са били вече уморени. Семейната поддръжка при половината от случаите е била много важна. Става дума за

случаи на доказан алкохолизъм, а не за злоупотребяващи. (“Treatment of Drug Abuse and Addiction”, part 3, The Harvard Mental Health Letter).

Т.е. става ясно, че има достатъчно много хора, успели да се справят с проблема си без „Анонимни Алкохолици”, дори и без психотерапия, което опровергава твърдението, че никой или почти никой не успява да се справи без помощ отвън.

Съществува едно контролирано изследване, засягащо частично ефективността на "Анонимни Алкохолици" в Сан Диего, Калифорния, правено е около 1960 г. Пак е с участието на съдилища и пробационни служби, иначе едва ли би било възможно. („A controlled Experiment on the Use of Court Probation for Drink Arrests”, *American Journal of Psychiatry*, 124:2, August 1967, Page 163). В него влизат 241 души алкохолици, на всеки от тях е предложено да се насочи към една от следните три групи за лечение:

1. Контролна група, работеща по образователна програма, провеждаща същевременно стационарно лечение - 73 души
2. Група за клинично лечение - 82 души
3. Група на „Анонимни Алкохолици”, без никаква друга помощ - 86 души

В края на първата година от първата група по веднъж или два пъти в ареста заради причини, свързани с употребата на алкохол, са попадали 41 души или 56 %. От втората група на клинично лекуваните - 53 души или 68%. От третата група на АА в ареста са попаднали 59 души или 69 % . Т.е. процентът на хора, участвали в АА група, които попадат в ареста през тоя период, е най-голям³³.

През 1999 г. в затвора на Тексас психологът Стантън Пийл започва изследване сред алкохолици, една част от които доброволно участват в затворнически групи на АА. В процентно съотношение рецидивите при алкохолици от АА са също малко по-големи, отколкото при тях, които не са участвали в групи. Пийл дава и други примери за спорни резултати на АА. Повече информация – в уебсайта за зависимости на Пийл³⁴.

Т.е. възстановяващите се по програмата „12 стъпки“ алкохолици в АА имат в процентно съотношение повече рецидиви на болестта, отколкото тези, които са избрали други методи. Този куриозен факт се обяснява и с това, че под въздействието на неграмотни съвети, много от избралите АА алкохолици отказват да провеждат медикаментозно или клинично лечение въпреки тежкото си състояние, което често се оказва фатално.

Д-р Е. Vaillant, психиатър в Харвард, може би най-големият специалист в САЩ по въпросите на алкохолизма, в едно свое продължило 8 години изследване, базиращо се на наблюдения на 600 души от две възрастови популации на 40 годишни алкохолици в Харвард и Кеймбридж започва да се съмнява в болестната концепция за алкохолизма, след като признава, че не е успял да отдели никакви генетични фактори като причина. Основното, според него, което прави от злоупотребяващия пияница алкохолик, е „адаптацията спрямо живота“. С което пак опираме до психологичните корени на проблема³⁵.

Но връщайки се към основната тема, ще завърша с това, че ефективността на АА, подложена на проверка, си остава спорна и това се потвърждава навсякъде, където все пак има някакви изследвания. Т.е. при много малко от алкохолиците програмата проработва, но при повечето – не. И това няма нищо общо със старанието, с което хората решават да я следват. В самата АА се приема, че програмата им проработва едва при около 10 % от потърсилите при тях помощ (някъде твърдят, че е 5 %) , макар че според много хора и този процент е силно завишен. Докато при различните психотерапевтични групи, които ще разгледам по-надолу, се стига до 25%, че и до 50 % успеваемост.

Може би в това отношение най-голяма достоверност крие онази комична случка между Бил Уилсън и жена му Луиз, за която разказва Сюзън Чийвър. Бил се оплаква на Луиз:

„- Ето, на 40 души се опитвам от толкова време да помогна да останат трезви, и нито един не успя. Тази програма не работи!

- Един успя, Бил. Ти самият. Значи програмата работи...”³⁶

И още един важен въпрос. Имат ли „Анонимни алкохолици” бъдеще в България? Лично моето мнение е, че ако успеят да се формират няколко десетки групи, те биха изиграли положителна роля не само в терапията, но и в превенцията на алкохолизма. Най-малкото самото им съществуване като факт би оказало сериозен натиск върху държавата и общините да отделят повече средства и да вземат повече мерки за лечението на болестта, така както стана в Полша. Разбира се, като се ограничи експанзията им.

Често АА търси участие в здравните ведомства чрез консултанти или спонсори, и ако успее да го постигне, резултатите могат да бъдат недотам добри. Пример е американското законодателство. Абсурдно е присъдата за извършено престъпление в пияно състояние да бъде посещаване на определен брой сбирки на АА. „Пияно състояние” все още не означава, че човекът, извършил престъпление, е алкохолик. А когато се произнася присъдата, обикновено това става най-вече на базата на собственото признание на прегрешилия, който се самоопределя като алкохолик и най-често по този начин се опитва да избегне затвора – тук медицинската диагноза и удостоверяването от психиатър или психолог остават на втори план. Правен абсурд е, след като говорим за болест. По този начин чрез подобно признание много хора, които всъщност не са алкохолици, не влизат в затвора, а стават членове на АА, която ги покровителства и печели нови членове, които в действителност нямат нищо общо с алкохолизма, като ловко се позовава на програмата си, в която единственото условие човек да посещава сбирки на АА, е признанието му, че е алкохолик. Някои изследвачи твърдят, че към централите, в които се работи по програмата на АА (най-вече по модела „Минесота”), по този начин изтичат огромни субсидии от социални осигуровки.

За съжаление, поне по мое мнение, увеличаването на групите в България едва ли е възможно да се случи до такава степен, че да повлияе. Първата група на анонимни алкохолици в България е създадена през 1989 г. От тогава до днес за 19 години се формираха едва четири или пет групи, от тях само три са извън София, едната е с трима-четирима участника, ако не се лъжа бургаската е с десетина, в психиатричната болница на Раднево също са толкова, освен това

там участието на болните е по-скоро временно, поради стечение на обстоятелствата. И то въпреки че от „Alcoholics Anonymous World Service, Inc”, в Ню Йорк се постараха да преведат основната литература на „Анонимни алкохолици" на български език.

За слабото разпространение на "Анонимни Алкохолици" в България според мен има обективни причини:

1. Става дума все пак за една теологично-религиозна доктрина, възникнала преди повече от 90 години (визирам още времето, когато е обслужвала Бучман и оксфордската група). Трудно ще бъде подобна архаична концепция за алкохолизма тепърва да се приспособи към едно модерно общество в началото на 21 век, което просто няма традиции в този тип „богословие за всекидневна употреба” – като се изключи учението на Петър Дънов, което обаче се разви у нас още в началото на 20 век и има дълбоки национални корени. Все пак то си остана изолиран случай. Културните условия в България са много различни от тези в САЩ и Полша.

2. „Анонимни алкохолици” успява да се наложи и развие в силно религиозни общества. Едва ли можем да твърдим, че българското общество е такова. У нас програмата на АА буди сред повечето хора недоумение. Като добавим към това силната недоверчивост и отрицателната настройка в обществото към думата „секта” – още повече, че според анализаторите на АА има сериозни основания да се счита, че доктрината им има сектантски елементи – лично аз не виждам кой знае какви възможности за широко развитие. Макар че, както споменах, не би било лошо.

3. Вече достъпът до информация е много улеснен. Всеки средно интелигентен човек, който се интересува от алкохолизма, лесно може да се запознае с особеностите и развитието на „Анонимни Алкохолици” в САЩ и Европа чрез интернет. И както споменах, вече почти нищо от негативната страна на „Анонимни Алкохолици” не може да остане скрито. А това дистанцира много от хората, които в други обстоятелства биха потърсили помощ от движението.

Използвани източници и обяснителни бележки

1. Дж. Тримпи: “Анонимные Алькоголики. Конечно, это – секта”
<http://www.romashkovo.org/vifesda/materials/2008/10.html>
2. По-точно „Психологията от гледна точка на бихейвиориста” на Джон Уотсън, появила се през 1913 г. в САЩ. Обявява изучаването на вътрешните психични явления за ненаучни и предлага позитивистки проект за психология, основана на външното поведение. Както се казва в групите на „Анонимни Алкоголици”: „Доведи при нас тялото си, един ден главата сама ще дойде”.
3. Статии за случая Пол Кокс: а/ “Judge Rules AA Religious”
<http://alcoholism.about.com/library/weekly/aa010802a.htm>
б/ "New York v. Cox"
<http://alcoholism.about.com/gi/dynamic/offsite.htm?site=http://www.courtvtv.com/verdicts/cox.html>
в/ “Paul Cox Trials: 1994 – A Confidantes Testify Against Cox”
<http://law.jrank.org/pages/3611/Paul-Cox-Trials-1994.html>
4. „The Religious Roots of Alcoholics Anonymous and the Twelve Steps” by [A. Orange](#) Chapter 2: Frank Buchman
<http://www.orange-papers.org/orange-rroot060.html>
5. Сергей Татевосов – Елена Вансович, "Анонимность – норма жизни", „Коммерсант”
<http://www.arnuvo.net/WEB/HTML/20887.HTM>
6. „Уилям Джеймс”, „Енциклопедия по психология” под редакцията на Реймънд Дж. Корсини, изд. „Наука и изкуство”, 1998, стр. 221-222
7. „The Oxford Group Connection. The Story How AA Started”
<http://www.celebrate-recovery.org/AA%20Story.htm>
8. Mark Dombeck, “Alcoholics Anonymous (AA) Is a Cult?”
http://www.mentalhelp.net/poc/view_doc.php?type=doc&id=9527&cn=14
9. Carth Lean, “Frank Buchman – A Life”
<http://www.frankbuchman.info/>
10. „The Religious Roots of Alcoholics Anonymous and the Twelve Steps” by [A. Orange](#) Chapter 2: Frank Buchman

<http://www.orange-papers.org/orange-rroot060.html>

11. „The Religious Roots of Alcoholics Anonymous and the Twelve Steps” by [A. Orange](#) Chapter 3: „The Religious Tenets and Doctrines of Buchmanism „

<http://www.orange-papers.org/orange-rroot090.html>

12. Rick Warren, „Fascism and ‘The Family”

http://www.jewishjournal.com/thegodblog/item/rick_warren_fascism_and_the_family_20080616

13. „The Moral Re-Armer”

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,872696-1,00.html>

14. “The Oxford Group and Alcoholics Anonymous” by Dick B, Part One

<http://dickb-blog.com/oxford.html>

15. „The Religious Roots of Alcoholics Anonymous and the Twelve Steps” by [A. Orange](#) Chapter 8: Partying with the Nazi Party

http://www.orange-papers.org/orange-rroot240.html#Peter_Howard_9

http://www.orange-papers.org/orange-rroot240.html#Peter_Howard_9

16. Бончо Асенов, „Религиите и сектите в България, София 2002: гл.

„Свидетели на Йехова” стр. 314, гл. „Сциентология”, стр. 396, гл.

„Обединителна църква (на Муун), стр. 323

17. „The Man behind The A.A. Revolution”, Интервю на Пол О’Донъл със

Сюзън Чийвър, авторка на биографията на Бил Уилсън „My Name is Bill W”.

http://www.beliefnet.com/story/142/story_14244_1.html

18. "Анонимни алкохолици”, гл. „Историята на Бил”, стр. 34-35

19. "Анонимни алкохолици”, гл. „Кошмарът на доктор Боб”, стр. 151

20. „The Man behind The A.A. Revolution”, Интервю на Пол О’Донъл със

Сюзън Чийвър, авторка на биографията на Бил Уилсън „My Name is Bill W”.

http://www.beliefnet.com/story/142/story_14244_1.html

21. „The Religious Roots of Alcoholics Anonymous and the Twelve Steps” by [A. Orange](#) Chapter 27: Bill and Dr. Bob start A.A.

<http://www.orange-papers.org/orange-rroot810.html>

22. „The Religious Roots of Alcoholics Anonymous and the Twelve Steps” by [A. Orange](#) Chapter 1: Bill Wilson Writes the Twelve Steps

<http://www.orange-papers.org/orange-rroot090.html>

23. „The Religious Roots of Alcoholics Anonymous and the Twelve Steps” by [A. Orange](#) Chapter 26: Bill Wilson Gets Religion (And Drugs) And Sees God

<http://www.orange-papers.org/orange-rroot780.html>

24. “No Friends of Bill Wilson” by Radley Balko, May 17, 2004, “Washington Post”

<http://www.nationalreview.com/comment/balko200405170730.asp>

25. Gary Lee Persipp, „Recovery From Addiction Without God?”

<http://www.unhooked.com/sep/persip1.htm>

26. „Анонимни Алкохолици”, четвърто издание, 411 стр. Там са изредени суперлативите на ред медицински светила – психиатри и невролози - изказали по един или друг повод становище, че „Анонимни Алкохолици” дават най-добри резултати при лечението на алкохолизма.

27. „Дванадесет стъпки – Дванадесет традиции”, „Alcoholics Anonymous World Service, Inc, 1995, гл. „Традиция първа –Традиция дванадесета”, стр. 131-190

28. Виктор Ошатински „Грях или болест”, изд. „Пандора Прим”, 2003, Интервю с д-р Стефани Браун, стр. 125

29. „The Man behind The A.A. Revolution”, Интервю на Пол О’Донъл със Сюзън Чийвър, авторка на биографията на Бил Уилсън „My Name is Bill W”.

http://www.beliefnet.com/story/142/story_14244_1.html

30. Gary Lee Persipp, „Recovery From Addiction Without God”

<http://www.unhooked.com/sep/persip1.htm>

31. What the Research Tell Us About AA? A Literature Review

<http://209.85.135.104/search?q=cache:KdIgWUMW15AJ:www.naatp.org/pdf/conferences/05annual/seppala.pdf+Emrick,+Tonigan,+Montgomery,+Little&hl=bg&ct=clnk&cd=2&gl=bg>

32. „The Problem With Statistics: Who Is Killing Themselves?” by [A. Orange](#)

<http://www.orange-papers.org/orange-statistics.html>

33. Пак там.

34. <http://www.peele.net>

<http://www.peele.net/lib/index62.html>

35. George E. Vaillant, “The Natural History of Alcoholism. Revisited”, Harvard University Press. Голяма част от книгата е публикувана в HTML формат в този интернет сайт:

<http://books.google.com/books?hl=bg&lr=&id=bZBdhM5ND6gC&oi=fnd&pg=PR3&dq=The+Natural+History+of+Alcoholism,+E.+Vaillant+&ots=47rFwAQjVG&sig=Ju6aA6JhEuT2zIX5kJQI5FTSiwc#PPA20,M1>

36. „The Man behind The A.A. Revolution”, Интервю на Пол О’Донъл със Сюзън Чийвър, авторка на биографията на Бил Уилсън „My Name is Bill W”.

http://www.beliefnet.com/story/142/story_14244_1.html